

SZÉPIRODALMI

FIGYELŐ.

19-ik szám.

Szerkesztői szállítás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és 3 pipatúca sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, félévre 5 ft. egész évre 10 ft.

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók: Egyetem-utca 4-ik szám.

NYILT VÁLASZ SZEMERE MIKLÓS URNAK.

Felszólítása, e lapok 9-dik számjában, reám nézve szintoly örvendetes, mint váratlan és meglepő vala. Az utóbbi természetes; de az első egy kis világosítást igényel. Különben könnyen oda magyarázhatná valaki, mintha csak azért örvendének rajta, hogy új alkalmat kapok „goliáthi“ és „gladiatori“ mesterségem üzésére. Ebben is lehet valami, s nem is szégyenlem meg magamat érte; mert né mit mond Lessing (Dramat. Bl. 70. St. Jan. 1. 1768): „Primus sapientiae gradus est, falsa intelligere. — Kritikus író, ugy tetszik nekem, legjobban teszi, ha e mondatkához alkalmazza módszerét. Keressen csak valakit, a kivel civódhassék („streiten“): aztán lassan lassan belé elegyedik a tárgyba s a többi önkint jó. — A kinek azonban ez a módszer netalán inkább pajzánnak, mint alaposnak látszanék, tudja meg, hogy maga az alapos Aristoteles is csaknem mindig használta. Solet Aristoteles, azt írja egyik commentator, quae res pugnam in suis libris. Atque hoc facit non temere et casu, sed certa ratione atque consilio: nam labefactatis aliorum opinionibus stb.“

De nemcsak ez az egy, hanem ezzel együtt három okom van nekem az örvendésre. Midőn ugyanis „ismerettyüs“ cikkem nyomtatva terült előmbe — őszintén kiválgom, hogy én kinyomtatott cikkeimet mindig elolvasom; nem tudom miért, de valahogy másképp „veszi ki magát“ dolgozatunk nyomtatva, mint írásban, — hol jobbnak, hol rosszabnak mutatkozik — a vége némi

aggodalmat okozott. Eszembe juta egy uri ember, a kinek társalkodási vitatkozások alkalmával rendszerint e volt utolsó, oraculum szabásu szava: „erről (a tárgyról) még sokat lehetne mondani!“ Minthogy én ezt a vonást már másutt — tán több ízben is — elbeszéltem¹⁾, tartok vala tőle, hogy valaki ellenem is fordíthatja. Hisz a leelőtt sasnak is — a Figyelő fonóbeli meséket is közöl, nem lesz hát ellenkező a kritikai „tudomány méltóságával“, hogy én ézopusit emlegetek — a fájt leginkább, hogy a nyil, mely elejtette, az ő maga tollával volt szárnyazva. Hogyne örvendettem volna hát az alkalmom, hogy abból az innuált sokból valamit elmondhatok s a nyegleség gyanuja alól kibúhatom.

¹⁾ Minthogy én (Figy. 1861. 126. 1.) sok sujtást és zsinórt használok fel, bizony megcsik néha, hogy készletből kifogyván ócska ruháról is fejtek le s újra varrom reá. Ha ezt valaki hibáztatja, azt értem, de mi joggal lehessen magának a ruhának szabása ellen ócsárlatul használni, azt nem tudom megfogni. Legkevesebbé vártam volna oly eszes embertől mint Mentovich, a ki szép nevet vitt és érdemlett ki magának két oly különböző szakban, minők a költés és a természettudomány. Történik ugyan, ha ritkán is, hogy a két szerepet összevétel, természettani cikkeiben igen költő s költeményeiben tudományosan rendszeres. De ezzel semmi bajom, hanem azzal, hogy oly eszes ember valami újabbat s eredetibbet gondolhatott volna ki ellenemben a sujtás- és zsinórnál, a mit nekem tíz év óta mondogat boldog boldogtalan, s a mi az eszmék létezését sem a világon sem az ócsárlóban nem bizonyítja. A XIV. Lajos korabeli Duc de Saint-Simon, a kit emlékirataiban még akar dicsérni, ezt a kifejezést szereti használni róla: *Beaucoup d'esprit et très-orné*. Ha az „esprit orné“ dicséret, a *style orné* miért volna vétek? Tomlinson ugyan a Bulwer philosophusa, kikapna a dolgon s azt mondaná, hogy csak más nevet kell adni neki p. o. „style surchargé“ (=sujtás és zsinór) s azonnal vétekké válik. Boswell vagy Tomlinson; tessék választani. Részemről a kettő közül — Montaigne-t választanám.

E második okhoz harmadik is járult. Egy angol szemlész munkájában t. i. a következő szavakat olvasám cikkem írta után: „Sok kritikusknak az az erkölcsös ¹⁾ szokása van, hogy nem mondja ki őszintén, im ezekből áll, vagy igen kevés híján ennyi, minden hiba, melyet leltünk, hanem mind elmondja a mennyit lelt, s úgy adja elé mint példákat, melyeket igen könnyen meg lehetne szaporítani — mi által a szerzőn nagy igazságtalanságot követ el, a maga felsőbbségéről pedig isten tudja mit mindent nem gondoltat.“ Ez még komolyabb aggodalom forrása lön: vajon nem estem vagy látszottam-e esni én is e hibába? Ámitás — e még csak transit, mint a világ többi dicsősége; de igazságtalanság — e több a tréfánál. Kapva kaptam hát rajta, hogy a rosznak csak színét is eltávolíthatom, és ez az én örömem harmadik oka.

Folytatom hát a kegyed opiniói „labe-factálását.“ Goethenél hagytuk vala el, s minthogy már Weimarban vagyunk, szóljunk be Wielandhoz is. Mert reménylen, hogy midőn kijövünk tőle, jobb kedvem lesz nekem mint kegyednek. Kegyed, hogy elsietett állítását — helyesben mondva, tagadását — bebizonyíthassa, természetesen ellentéteket kell hogy keressen czáfoló példák gyanánt. Keresett is eleget össze, csak az a baj, hogy választásukban többnyire nagyon szerencsétlen; vagy épen nincs meg például az ellentét, vagy elenyésző, legalább könnyen elenyészethető mértékben. Többek közt Wielandnál épen nincs. Ugy látszik érzi azt kegyed is, nem tudva és ösztönszerűleg, mert az erőt, mi a rajzban hiányzik, kiáltó színezéssel akarja megadni festményeinek. „Wieland élte és társalgása, ugymond, feddhetlen tiszta volt — de költeményeit nem mérnök leányaink kezébe adni.“ — Ismét: „költői iránya személyes jellemével ellenkező volt.“ A megvont szó oly vonást csempész be Wieland költeményes munkáiba, mely bennök nincs meg. Erkölcsstelen, feslett irányt a Gráciák philosophiájába bele olvashat valaki, de belőle ki, nem. Wieland a dolgokat annyira szereti a maguk nevének nevezni, a mennyire csak a

társadalmi illem megegyedi; de csábitóknak az ő munkáit csak annyi joggal nevezhetni, mint, teszem — Gessner idylljeit, melyeket nem vádol kegyed erkölcsstelen irányussággal. A mi az elsőbb ellentétet illeti, arra csak azt lehet mondani, hogy ő azokat a költeményeket nem írta — kisasszonyok számára, s azért ha ő olyas társaságban megfogta a nyelvét, épen úgy nem ellenkezett sem magával sem iratai jellemével, mint az az angol gavallér, a ki salonban nem fog „Goddam“-ot kiszalasztani a száján, de groomjával szembe bizony magán nem fog erőszakot tenni. S hogy Wieland bizalmas férfi-társaságban nem mondott volna olyszerű tréfákat, a melyeket „Sinopei Diogenese szájába ad, azt csak akkor hinném el, ha valamelyik biographusa világos és „ad hoc“ szavakkal állítaná ¹⁾. Átalában pedig a képzelődés virágos, játszi, bujálkodó volta s az erkölcsi gyakorlati élet közt átalán véve valamint szükségképi kapocs, úgy ellentét sincs, és szörnyüképen hibáznék, a ki egyikből a másikra vonna itéletet. A legtisztább beszédü atyának s feddhetlen életü férjnek ott lehetnek zárt szekrényében Aretino eroticus képei, s kedvét is lelheti szemlélésökben; ellenben a legkikapóbb embernek oly összesugorodott száraz képzelődése lehet, mint a jérikói róza. Mit bizonyít hát oly ellentét könyv és író közt, a mi azon egy személyben is létezhet, de azt a nevet nem is érdemli; miután igazi ellentétet csak egynemű dolgok közt állíthatni? Mondok én egy erősebb példát, melyre kegyed nem bukkant, s hasztalan is bukkant volna, mert ha fel is fujja szappan-buboréknak, megint csak elpattan mint a többi. Diderot, egy oly könyv (Les bijoux indiscrets) szerzője, mely a fajtalan-

¹⁾ Angolban: „vicious.“ Hisz ismeretes a magyarban az: „erkölcsös ló.“ Tehettem volna „fortélyos“-nak is.

¹⁾ Még van más oldala is a dolognak. A németet idealizáló nemzetnek mondják. Ha azt értenék alatta, hogy csak ő, vagy bár nagyobb mértékben idealizál, mint más nemzetek, érdemetlen dicséret — (Sz. M. szerint hibáztatás) — volna. Idealizál biz' az a többi is mind, és nem kevésbé, csak az ideáljai különböznek és lehetnek practicusabbak. Hanem megvan bezzeg az a sajátos tudós szomszédunknak, hogy nála az ideális és realis oldal mérőben elkülönözzék. Valamint az erdőlyi száznak s a hollandinak van egy innepő külön szobája, mely a mindennapi használat elől el van zárva, ugy a németnek is van, némelyikének a szívében egy külön választott kamarácska, másikának meg éltében egy külön szakasz, melyben az ideálisnak hódol, holott a többi a mindennapi világ tartja elfoglalva. Némcsak Wielandra alkalmazható ez a megjegyzés.

ság sőt trágárság cynismusának non plus ultrája, Diderot, kinek vallás iránti fogalmairól s érzelmeiről ez az egyetlen szó: encyclopaedista (a XVIII. százbeli értelemben) elég világos tanubizonyságot tesz, egyetlen leányát nem csak a legjámborabb erkölcsökben, de egyenesen catholicus kereszténynek neveltette. „Lám az ellentét!“ kap rajta kegyed. Lám biz én nem félek, hogy megbüvöl sipolásával kegyed; mert különben nem adtam volna magam sípot a szájába. Adtam, ha tetszik, kardot is a kezébe, mert tudom, hogy életlen: ütni üthet vele, de erősségemet ketté vágni nem fogja. Salamon, Gyulai és én, és több más velünk egyetértők nem olvasunk ki többet Diderot munkáiból, mint a mennyire elvünk jogosit. Azaz annyit, hogy Diderot minden előítéleteken túl tette magát egész a pajzanságig és cynismusig. De e mellett a szerzőnek ugyanazon munkáiban kitünő s az előbbi vonásokat a maguk helyén mérséklő józan esze azt is kiolvastatja velünk, hogy a hol az általa visszásságoknak s előítéleteknek tartott dolgok gyakorlatilag hasznosok, sőt az életben nélkülözhetlenek, ott eszébe fog jutni a „manum de tabula.“ Az elbeszéltem növelési tényt tehát ellentétes lehetlenségnek még nem tudva sem tartanók, haszinte annyira nem mennék is, hogy reá merjük fogni. Mert, lássa kegyed, mi olyanok vagyunk, mint az a mérsékelt physiognomista, a ki az emberi test, tagok, arcz minőségei és a lélek hajlamai közt bizonyos kapcsolatot, öszvehangzást állit *átalában*; de eszébe se jut, hogy barátját, cselédét, ügyvédét ama testi jelek nyomán válaszsza, mint Kaponyai uram, kinek példáját oly ellenállhatlanul győző fegyvernek véli vala kegyed Salamon állítása ellenében. Okos ember legerősebb állítása vagy elmélete irányában is szemelőtt tartja ama Jóbféle mondást: „eddig jöjj és tovább ne menj;“ s a ki ezzel ellenkezőt tesz fel valakiről, csaknem egy az ostobasággal való gyanusítással. Mi is hát nem meggyünk Napoleonnal a Beresinán tul elfagyatni hadainkat; de biz' az invasiót sem türjük a görögökkel határainkon belől, ha bár Xerxes jöne is szintoly számtalan, mint rendezetlen népével.

Kegyed csudás kérdését; „rabja-e a művészet a társasági, erkölcs s illem-szabá-

lyoknak?“ — mely ha nem akar többet mondani, mint a Horatius „quidlibet audendi“ -ja, nem szól ellenünk, s ha tul akar menni rajta, könnyen kegyed ellen forditható lenne, — mellözve, siessünk „Petrarca“-hoz. Mert Bürgert és Béranger-t, kiken átugrunk, reményilem, hogy nem maga melletti példának hozta fel kegyed? Nem volna jó! De már „a plátói szerelmet valló“ Petrarcával csakugyan azt gondolja, hogy ternót csinált. Igen bizony — fiascót; mert felettébb elkötelezne kegyed, ha idézné a sonettók helyeit, hol Petrarca „plátói szerelmet vall.“ Ő ugyan váltig siránkozik, epedez, keservesen panasolja Laura hajthatlan keménységét, hozzájárulhatlanságát; de biz' egy szóval sem mondja, hogy nem szeretné azt a keménységet meglágyítani, a köztök létező korlátot, mely bizony nem az önkényes philosophia korlátja, lerontani, s egy betüt sem tiltakozik az ellen az eszme ellen, — csak reménye nincs hozzá, — hogy kinjait Laura karjai közt végezze be. Oh! dehogy! Olvassa csak kegyed: (Son. LXIV.)

„Amor, con quanto sforzo oggi mi vinci!
E se non ch'al desio cresce la speme;
I' cadrei morto, ove più viver bramo.“

Az önkénytelen abstinentiát nem lehet a fogalmak összezavarása nélkül „plátói szerelem“-nek nevezni. Átalában gondos és szabatos írónak nem is volna szabad e kifejezéssel élni, mely ma épen semmit sem jelent. Plato vagy nevetne vagy boszankodnék, ha hallhatná, hogy két nembeli személyt égető, de egyszersmind *önkéntesen lemondó* szerelmet az ő nevéről nevezünk. A mint-hogy biz' e suprême nevetséges viszony is volna. Igazi plátói — hogy már ugynevezük, minthogy Plató irta le az egész eszme alapjelenetét Symposiumában — szerelemhez egy Socrates és egy Alcibiades kell. Többet nem mondok.

Kölcseyről a mit mond kegyed, önmaga meggyengíti egyfelől azzal, hogy „széptani nézeteit“ is csak írásaiból ismerjük; költeményeiből pedig kegyed szerint csak „olykor szól férfiatlan lágyság és beteges lélek.“ Megválva az igen erős kifejezéstől, merné-e kegyed állítani, hogy az utóbbi két vonás nem volt meg „olykor az élő és munkálkodó Kölcseyben?“

Itt aztán, úgy látszik, kifogytak kegyednél a historiai bombák és ezentul egy darabig vaklövészekkel ijjeget. Azaz, egy rakás ellentétet *gyárt*, melyeknek mindenikében hiányzik a bél vagy a nyomtaték: a tény, s azokkal igyekszik az írói s személyes jellem közti különbséget szembetünövé, kivétel helyett szabálylyá tenni. De kegyed maga átlátja, hogy azok csak elmfuttatásnak jók, a milyekkel egy helyett három hasábot is teli irhatott volna, de bizonyító erejük egy mustármagnyi sincs. Csak olyan biz a, mintha physicus egy természettani törvény léteztét költött kísérményekkel akarná kimutatni. Lehetnek, mi több, látszhatnak azok az éles ellentétek; de lehetéről a lételre nem következtet a logika. Azonban hogy ne lássék, mintha ki akarnék búni a nehézség alól, egy párt illusztrálok. Elsőben is azt a „priapizáló asceta költőt,“ mint teljesen valószínűtlen commentumot ¹⁾, merőben mellőzöm. A többire nézve meg általában azt jegyzem meg, hogy *duo quum faciunt idem, non est idem*. Nincs könnyebb, egy felől, mint erőltetett vigságot az igazi, a lélekből származó vidorságtól, a tettett, a mutatós világfájdalmat a valódi búskomorságtól megkülönböztetni az elméművekben. De nagyobb hiba alig lehet más felől, mint, bár modorban, különböző dolgokat *egy* nevezet alá vonni, s ennek árnyéka alatt huzni jogtalan következtetéseket belőle. Világosítsuk mindakettőt egyszerre, kegyednek egy phrasisából indulva

¹⁾ Ne hogy hebehurgyán, ellenmondással vádoljon valaki. Theoria és praxis vajmi sokszor különböznek egymástól azoney személyben. Proudhant, a „propriété est un vol“ szerzőjét, nem fogja azért legkeményebb kritikusa is tolvajságra való hajlammal vádolni. De hogy valaki priapikus képzetekre gyujtsa az elméket s azon egy időben magát sanyargassa miattuk: az praxis és praxis közti ellentét volna. Mindezek nem támogatják azonban ellenfelemet; mert mindnyája szélitiben ismeretes pszichologiai tény, melyet ítéleteiben s következtetéseiben számba veszen a kritikus.

ki: „A víg szereplők, úgy a szinpadon mint az életben, olykor elsötétült keblűek.“

Itt van mindjárt a kétfelé sántikáló „víg szereplők“: mely tehet víg szerepek játszóit, és oly szereplőket, a kik vígak. Világos, hogy csak az utolsó esetben áll az ellentét; de világos az is, hogy tulajdonkép csak az elsőt érthetni alatta, mely esetben a szerep vigságából senki sem fog következtetni a színész vigságára. Még egy harmadik eset is lehetne: t. i. midőn sem a szerep sem a színész nem víg, s még is játszása ellenállhatlan kaczajra indító comicum. De menjünk tovább. A víg szerepet lehet vígan és lehet komolyan játszani. És itt már tisztán és kétségtelenül áll a következtetés, hogy víg kedvű ember vígan, és bús vagy komoly kedvű komolyan fogja játszani. Ott valának Scholz és Nestroy, mint élő bizonyosságok. A kolozsvári játékszinnél Jancsó és Török. És hogy az írókra is átmenjünk, ott valának a francia Molière s a bécsi Raymund. Mindenik irt víg szerepet, s tessék összehasonlítani, egyformán, egy modorban vígak-e, s nem lehet-e illető műveikből itélni a tréfás, derült kedvű Molière-re s a bus-komor Raymundra? Intrigantot játszhatik szinpadon a legjámborabb őszintébb jellemű ember is; de bizony 100 közül 99-szer meg is látszik rajta a mesterség, és ha igen is természetesen találja el a szerepét, csak fogja reá bátran kegyed, hogy „hamis biz' annak a zuzája.“ Sok olvasómnak juthat tapasztalt példa az eszébe. Ezek a megjegyzések nyitját adják a kegyed ellentétei nagyobb részének, s egyenkinti alkalmazásukat bátran reá bízhatom az olvasóra. Hanem a legutolsó, melyeknek képét im e szók viselik: „a víg eszmékhez ragaszkodás — ösztön, menekedni a bútól,“ néhány külön szót ígényelnek.

BRASSAI.

(Vége a jövő számban.)

BELIRODALOM.

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA. Drámai költemény. Irta Madách Imre. Kiadta a Kisfaludy-társaság. (Folytatás.)

III.

Midőn a mű egészéről egyes alkatrészeire térünk át, először is a jellemeket kell vizsgálat alá vennünk.

A főjellem Ádám, kinek különböző alakváltozásait már ismerjük. Tudjuk, hogy ő az egész drámai költeményben mint cselekvő és küzdő jellem — s tehát drámailag sőt tragikailag van előállítva, miből csak a kijelölt helyeken érezhetünk némi visszaesést. Most azon kérdés áll előttünk — vajon elég következetesen Ádám-e ő mindenütt s eléggé egyén-e az egyes jellemalakokban. Ádám e kettős jellemzése nem leggyöngébb oldala a műnek, s az Ember tragédiájának költője e jellem kivitelében eléggé bebizonyította magas drámaírói tehetségét. A jellem fokozatos fejlődése, hogy alapjában ugyan az legyen, de körülmények — idő — tapasztalás által lett változások meglássanak rajta: amugy is a legnehezebb feladatok egyike; Dumas Sándor három mousquetair-jét s annak folytatásait, véget érni nem akaró kalandjaik daczára, becsülni tudjuk azért, mert a három vitéz, s még inkább a negyedik, d' Artagnan, jelleme, mint ifjaké, 20 év múlva mint férfiaké s meg 10 múlva mint aggoké, következetesen s fejlődésökben hiven van feltüntetve bennök. Mennyivel nagyobb feladatot vállalt költőnk: a typos-embert minden időkorokon át hiven s változatosan festeni. Midőn az első megjelenés perczében abban gyönyörködik:

— urnak lenni mindenek felett

s megfeddi az asszonyt, hogy neki, ugy látszik életelv a függés — már tudjuk kivel van dolgunk. Csakugyan, bár a nála gyöngébb iránt oly gyöngéd, hogy önmagát nála nélkül haszontalannak s semmit érőnek kész vallani, — midőn Lucifer azt követeli, hogy tán tőle fél, kevélyen feleli:

— tőled, hitvány alak?

s ismét, midőn az Ur kitiltó szavára Éva csüggedvén, gúnyosan kérdi a gonosz: Csüggedtek? Ádám felelni siet: korán se hidd! — mert nem tűri hogy gyávanak tartassék. Jellemében e vonás az uralkodó. Egész léte s minden küzdelmei során ez ismétlődik, — mert mindig újra kezdett harcza mi egyéb, mint a törekvés, független lenni, lebirni az ellenkező sorsot, kivívni egyénisége jogát, daczolni végre istennel, a természet erejével s a korszellemmel. Istentől lett eltávozás

nem mint veszteség, hanem a nyereség színében tűnik fel előtte:

Érzem, hogy a mint isten elhagyott,
Üres kézzel taszítván a magányba —
Elhagytam én is. Önmagam levék
En-istenemmé, és a mit kivívek,
Méltán enyém. Eröm ez s büszkeségem.

Bántja függése a föld szellemétől s minden áron azon van, hogy annak láthatlanul finom s épen azért oldhatlan kötelékeit leszaggassa magáról. E törekvés kíséri őt mint Pháraót, midőn az idővel s elemekkel daczoló lobort emeli, azt állítván:

Nincs földindulás, nincs vész, mely ledöntse:
Erősebb lett az ember mint az isten;

mint Tankrédot, midőn

— titkos szó sugja szüntelen,
Hogy e kort nékem kell újjá teremtni;

mint Dantont, midőn millió élet urának véli magát, mondván:

A kit mutatni bírok, az meg is halt;

s elkiséri egész addig, midőn a földtől valóban elszakad s már légköre és vonzóereje határán is át akarna lépni, midőn ez visszarántja őt.

A férfi büszkesége után, mely oly nemes midőn az ellenségtől sebesült — s a hazától vádolt Miltiadesszel azt mondatja:

Nagyon gyötörne a seb, hogyha szólnék
Védelmemül! —

e büszkeség után legfeltünőbb jellemvonása Ádámunknak a — szerető szív. A paradicsom első jelenetétől az ébredést követő végjelenetig ez sehol sem tagadja meg magát. A küzdő férfi minden viszony s alakulás közben megleli Éváját s mindenütt forrón szereti, sovárg utána, s bár nagy céljáért, a lelkesülés első lobbanásában, mindig mellőzi, mindannyiszor visszatér hozzá, s ölelésében leli meg újra a mit elvesztett, a mit eljátszott. Phárao ugyanaz a szerető, ki megtalált Évájáért a rabokat szabadon bocsátja, mint Tankréd, ki a zárda ajtaja előtt eped érette. Sergiolus, a kéjencz, kit kedvese méltája magával sodor, azon szívvvel bir, melylyel Kepler a legmélyebb érzéssel s a legreszketőbb hangon tesz szemrehányásokat ledér nevének, kit jobban szeret midőn érzetlenségét szemére hányja. A londoni munkásnak, s a phalanstéri egyenruhába öltözött Ádám ugyan az, midőn egy percznyi hazugsággal s egy kardcsapással akarja Éváját magáévá tenni. Danton rajongása s undora — az eszkimó nő előtt habozva álló Ádám szívéen összeolvadva reszket keresztül. S még is e következetes ugyanazonságban,

mily gazdag változatosság! Mi más mindig az a mindig szerető szív — s az egyéniség érvénye a természet alapszinezete fölött mily teljesen van kiviva! A vád, hogy a képzelet gyöngébb az eszménél, s a költő kisebb mint a philosoph az Ember tragédiája írójában — Ádám szerelmeinek jellemrajzait nem érheti.

Hasonlót mondhatnánk Éva különböző alakjairól is, ha sajnálattal nem kellene hozzátennünk, hogy míg általános jelleme teljes következetességgel játszik ugyanazon szín-alapon, egyes feltűnései, *néhol*, kevésbé vannak egyéni vonásokkal részletezve. Miltiades neje, Julia, Kepler neje — e tekintetben legtökélyesbek s a jellemzés mennyi kis mesterművei. Tankréd Izaurája a szenvedés általános színezetében van tartva; a pháraó Évája, Danton két-alakuja, a phalansteri anya, s az eszkimó nője — mind csak egyetlen vonással vannak feltüntetve; s egy vonás — bármily mesteri ecseté legyen is, az általános képet is megadni s a mellett egyéníteni is, alig lehet elegendő. Bár igaz, az egyes vonások néha csakugyan mesteriek. Ne említsünk egyebet, mint Danton Éváját, kinek hirteleni átváltozása, a mily merész, ép oly valóban költői, eszmében és kivitelben. Tovább menve — a londoni kis Éva teljesen kivitt jellemkép, jeles genre, ha végszáva egészen meg nem zavarna. Midőn a közös sírba ugrik, mint a többiek egy-egy emlék versecskével, ő ezt mondja :

Mit állsz, tátongó mélység lábaimnál!
Ne hidd, hogy éjed engem elriaszt :
A por hull csak belé, e föld szülötte,
Én glóriával általlépek azt.
Szerelem, költészet s ifjuság
Nemtője tár utat örök honomba;
E földre csak mosolyom hoz gyönyört,
Ha napsugár gyanánt száll egy-egy arcra.

E fellengő s részint magasztos szavak sehogy sem illenek annak a silány és üres szívű hölgyecskének szájába, ki az egyik ifjútól virágcsokrot, a másiktól pogácsa-szívet egyenlő mosolylyal vett el, — a szegényes Ádámot sértődve lökte el, s a vélt lord nyakába szegyéntenül varrta maitresstül magát. Szerettük volna, ha ez egész alak marad Éva alakjai közül. Nem puritanismus mondatja ezt velünk, hanem egyedül a mű költői érdeke. Kepler nejében épen eleget láttunk e szívtelen, ledér, holott nem egészen romlott fajtól, — melynek

— a jó sajátja,
Mig büne a koré, mely szülte őt;

a nő aljas, állatias oldalát Danton fölgerjedt pór-nőjében s az eszkimó szegény párjában eléggé képviselve leljük; — a kéjvágy s szenvedély romlásait a veszett Róma kéjhölgyei, s a korunkbeli „kéjhölgy“ bőven feltüntették. És épen e jelenkori Évában lett volna módja a költőnek azon alakot feltüntetni, mely így képesarnokából hiányzik : egy szegény, erényes munkás nőt, a kor és viszonyok áldozatát — a gyáripar s nagyváro-

sok e szerencsétlen áldozatát, ki jobban érzékítette volna korunk egyik legégőbb sebhelyét, mint az a néhány munkás s a Lovelféle halványan kivitt epizód.

Az Ember tragédiája írójának már többször érintett hibája, az erősebb gondolkodás mint költői képzelet és alakítás, Lucifer jellemének kivitelében legkézzelfoghatóbb. Lucifer elejétől végig csak eszme — hideg és rideg, és alig egy-két percze testesül alakká, egyénné. A tagadás, kételkedés, guny s lázadás szelleme volna ő, de míg Ádámban ez indulatok gyöngébb szikrái is érellyel, mert egyénileg, nyilatkoznak : benne csak a szívtelen gondolatot halljuk beszélni. Kötelességünk azon egy-két helyet megjelölni, hova e gáncsunk nem tartozik. Az első színben az Ur elleni beszédeit nyers erély jellemzi, mely alapszinezetnek egészen kielégítő volna, — ha aztán reá a többiekben fényt és árnyat látnánk rakva. Hogy Athénben a pogány templom látásánál az „örökszépnek látása“ zavarja; hogy Rómában, a kereszt feltűnésével, e látvány „kissé borzogatja hátát;“ — hogy a Lucifer adta ékszeres, az oltár-kép érintésénél gyíkokká változnak — mindez csak egy vonás, s annyira közönséges és néptudalmi, hogy már alig nevezhetjük jellemzetesnek. Hatalmasabb, s mindnyája közt leghatalmasabb, midőn a felboszantott Lucifer az ellene ágaskodó Ádámmal dühösen rúg hozzá :

Fel a porból, állat!

s azonban mindjárt megsemmisítve görnyedez, midőn az Ur visszatorolva őt, szólott :

A porba, szellem!

E vonást a mily jellemzetesnek, oly költőinek s oly eredetinek is kell vallanunk. De mit nyújt ezentúl Lucifer alakja? Inkább egy közönséges skeptikus bölcs, mint a gonosz szellem tagadásait. Elmélkedései, néha egy-egy kis szarvas okoskodás leszámításával, elég közönséges *emberi* okoskodások, s az *ördögi* maró humor, a vakmerő és az ember eszét megállító gonosz ellenvetések, a lelket rontó s foglyul vivő csábítás és kisértet káröröme és gunyvigyorgása többnyire hiányzik belőle. Többnyire, mondjuk, mert nem akarjuk tagadni, hogy Lucifer e szükséges elemei néhol felcsillámlanak. Nevezetesen, a mi még leggyakoribb, néha hiúságánál fogva ingerli, csalfa point-d' honneurrel uszítja az embert, azon gyenge elmű s szívű Ádámot, ki, mint tudjuk, előbb akar rosz mint neveltség lenni s nem türi, hogy kicsinylőleg a kijátszatás gyanuját vessék rá. Így pl. midőn Rómában, dőzsölő pajtásait a temetési metnet közelegetével azzal boszantja :

Talán bizony valaki fél közöttünk,
Vagy épen megtért?

Csakugyan az ördögi guny nyilatkozik mindjárt erre, midőn szeretőjét arra biztatja, hogy csokolja meg a halottat és lopja ki szájából az obolust; de

a nő itt is felülmulja az ördögöt, midőn azzal tromfolja vissza :

Ha tégedet csókollak, őt miért ne? —

De mennyivel több s általában az egész Luciferben tulnyomóbb az amolyan alakatlan abstractió, mi őt egyénné domborodni nem engedi. Ha ilyformán okoskodik :

Exact fogalmat nem bírván az elme,
Ti mégis mindig ezt keressitek
Onátkotokra, büszke emberek.
Vagy nézd e kardot, hajszállal nagyobb —
Kisebb lehet, s lényben nem változott;
Ezt folytathatnók véges végtelen :
S hol az exact pont, mely határt tegeyen?

a régi iskolai fufang kérdést halljuk : egy szem homok még nem domb, kettő sem, száz szem, ezer

sem : — épen hány szemnél kezdi érdemleni a domb nevet, — a mi ugyan üres speculatio. Vagy mikor ily — nehezen érthető szavakban gunyolja Ádámot :

Ha nagy lelkedre, a mint hívod azt,
Hiú vagy, mely lüktette kebledet
Mig szíveredben ifju vér keringe :
Halottas ágyadnál ne kérd hogy állj.
Csodálatos átvizsgálása ez
A gazda nélkül készült számvetésnek.
A hagymázos láz elriasztja mind
Az életláz csillámló képeit,
Aztán ki tudja melyik a való —

nem csak így kikapva, de összefüggésben olvasva sem segít arra, hogy tisztán tudjuk mit mond s miért mondja.

SZÁSZ KÁROLY.

(Folytatjuk.)

KÜLIRODALOM.

EGY OLASZ KÖLTŐ SZENVEDÉSEI.

(Folytatás.)

Leopardi fiatalsága ádáz viadal az akadályok ellen, melyek másokra nézve talán erejüket vesztették volna el, de reá nézve az ellentállás viszatartása szerint sulyosabbakká váltak.

Recanataniban születvén — mely Macerata s Loreto közt fekszik a Marcákban, — zsenge fiatalsága évein által kétségbeejtőleg lehangolta őt a Marcák halálos merevültsége. Nem beszéltek itt se politikáról se irodalomról. Míg Olaszhon megbénított többi csonka tagjaiban sziporkaként lap-pangott némi érdekltség a közügy mind szellemi mind politikai s közipari oldalai iránt, a Marcákban, — de kiválólag Recanati városban Leopardi születéshelyén, — az álmos tétlenség, renyhe nem-bánomság kapott lábra, mintha 300 éves boldog béke s nyugalom szellemileg fásulttá, hülyévé tette volna a lakosságot. Mint az indiánok a boa vagy a chinaiak a mákony élvezése után — mitsem gondolva a város határán tul történő eseményekkel — élt amolyan nyárspolgári földi üdvességben Recanati lakossága is. Leopardi fiatalsága egész hevével gyűlölni kezdé e szomorú közönyt, ön-okozta tetszhalált. Későbbi időkben, midőn Giordani ki akarta őt békíteni szülővárosával, keserűen kiáltott föl : „Ah! carissimo, oly kétségbeesett ügy az, hogy száz ügyvéd is hiába vállalkoznék védelmére. Plutarch s Alfieri mondhatják, hogy szerették Cheroneát s Astit. Lám, ők szerették szülővárosukat — s mégsem tartózkodtak ott soha. Így én is fogom szeretni völgyházamat, szülővárosomat, — ha jó távol leszek tőle!“

Szerencsétlensége volt Leopardinak, hogy

környezete a gyermek magasabb ösztöneit, vágyakozásait nem érté meg — itt minden fáj neki, — s ha atyja könyvtárába elzárkozott, keserű szemrehányás hangzott ajkairól környezete ellen, kik őt a tudomány kedveléseért egy szánakozó félmosolyal jutalmazták. Fölgyült ekkor benne a megbántott önérzet; elfuladni érzé magát e légben, — s magános fájdalomának könnyei közt ő írta először Giordani barátjának az Epistolarióban közölt egyik levelében : „Nem e kis völgy az én hazám, de Olaszország; ezért égek én egész szerelmemmel — s hálát adok az istennek, hogy Olaszország ggermekének teremtett.“ Mily különös, sejtelemszerű, csaknem látnokias fölkiáltás egy gyermekköltő magános czellaserű lakásából az egyházi állam legpietistább városában, 1817-ben! Mintha egy második strophája lenne Petrarca odájának Olaszországhoz, — melyben vérkönyek közt panaszkodik a XII. században a szétdarabolt-ság s idegen uralom ellen.

Szabad lég, korlátozatlan láthatár, a tevékenység tere, — im ezek után vágyódott a fiatal lélek. Hetekig eltöprengett gyakran, miként lehetne, a szülői akarat egyenes áthágása nélkül, a szabad légre menekülni; s mindannyiszor átlátta, hogy atyja kérlelhetlen szigora a kitagadásig következetes maradna. Gróf Leopardi Monaldo, költőnk atyja, nem volt sem köszívű, sem közönséges nyomott agyú ember; sokat böngészett Olaszhon irodalomtörténetének lapjain, s mezei nemes lé-tére maga is tákolt össze holmi munkatöredéket; Recanati, mint szülővárosa iránt, hálatartozást annak története megírásával róvta le; könyvtárára a leggazdagabb s legszebb volt a környéken; de, mint a régi hagyományos erkölcsök s nézetek csökönyös védője, atyai hatalmának rómailag ér-

telmezett öntudatában nem bírta felfogni, hogy lehessen Recanatiban más után sovárogni, mint legfőlebb is valami fényes államszolgálat vagy zsiros papi praebenda s egyházi főjavadalom után. Gyermeke tűz-esze s vágyakozásai az ösztön körvonalozatlan, messze-tágba kinyúló sovargásaiul tüntek föl előtte, — melyeknek óvszellentyű csupán az atyai fegy. Mindhiába esengett a fiatal gróf, — engedje őt az atya kissé szellőzni a nagy világban — megszabadulni egyidőre a kőszáltól, mely gyermeksege tanulmányainak — s hangtalan fájdalmainak tanuja volt, — szétnézni hazájában, — a szép Olaszországban — atya mindig süket maradt a gyermeki rimánkodás igéire.

Összefacsarodott Giacomo szive az atyai kérelhetlenség, szigorú visszautasítás szavaira. — Szemfedőbe takarta reményeit! „Nincs fogalmad atyámról, írja Brighenti barátjának; nem akar segídezni nyújtani, hogy távozhassam innen, — s egy szalmaszálat nem áldozna, hogy életmódot biztosítson számomra, mely kiragadjon a lassan bekövetkező kétségbeesésből. Könnyebb lenne hegyeket mozdítani ki helyükből, semhogy ötet rábírn, hogy értem valamit tegyen.“

Sokszor úgy rémlett elvagyódásai közt e börtönödüből, hogy önerői biztosítják számára a mindennapi kenyeret Milanóban vagy Bolognában — de a remény-varázslat e villanása csakhamar eltűnt, s az életvalóság kiábrándító fölegyenesülése kétszerte nyomasztóbban sulyosult az oly mostohán gyötrött fiatal kebelre. Hívé, hogy reményeit is el kell dobni magától — mint a hajósnak végveszély idején legdrágább vagyoneit — nehogy a kétségbeesés annál kinzóbban s hamarabb álljon elő. Ascetának képzelte magát — ki lemond az élet minden örömeiről — s egy eszme vértanujaként örök csendű pusztaságban éli le napjait. — Függetlenségi vágyódásait egyenkint tépte szét — „Ha választanom kell a kérelem s semmit nem bírás közt — válaszom meg van állapítva: nem kérek semmit“ — önmeggyőzésének római erényével vonult vissza atya könyvtárába, vigasztalódva Ciceró szavain, melyeket a szónok- király Caesarhoz intézett a Manliusért tartott beszédjében „ki magát meggyőzi, istenek rokonjául érdemes diszelegni.“

Visszavonult atya rideg könyvtárszobájába, mint vesztett csaták után a meggyőzött hadvezér; — nem! — mert ez nem magáé többé ezek reményeinek letiportatása után, — de ő magáé volt, — mint Goethe is mondá :

Wenn einen Menschen die Natur erhoben,
Ist es kein Wunder, wenn ihm viel gelingt;
Man muss in ihm die Macht des Schöpfers loben,
Der schwachen Ton zu solcher Ehre bringt :
Doch wenn ein Mann von allen Lebensproben
Die sauerste besteht, sich selbst bezwingt;
Dann kann man ihn mit Freuden andern zeigen,
Und sagen : Das ist er, das ist sein eigen.

De az önmeggyőzés nem hozott nyugalmat a lélekbe. A tehetségek visszaszorulásának következménye lőn, hogy nap és éjhosszant tanult, ol-

vasott, gondolkozott — s gyötrődött atya könyvtárszobájában; — s az alig 21 éves ifjuban már Olaszország legkitünőbb hellenistái egyikét bírta, kinek szelleme villanygyorsasággal szárnyalja át az emberi gondolat téreit, — s a mélységmérő önként száll alá az eszmék tengerének fenekére, s a classicus kor borongó félhomályában biztosan jár olvasottsága kalauzolása mellett — s a legszébb eszmeöngyöket adja a világnak a mult kor sötétlő képei felett. Recanati magányából egyik milanói lapnak egyszerre egy „Hymnus Neptunhoz“ czimű költeményt küldött azon gyermekies furfangos megjegyzéssel, hogy az Callimachus hátrahagyott műveiben fedeztetett föl. — Az ámulás — melyet génieje költött, — bejárta az irodalom világot, 16 éves korában Porphyros művét Plotinról átfordította, — s irt önálló értekezést a régiek népszokásai s népbabonái fölött. Virgil, Hesiodos, Homer s Horác — nyitott könyvek valának előtte.

Az antikuitás ezen oly kevésé szellőzött pontjai felett kimerítő tanulmányokat, műértekezéseket irt össze. S mindezen irataiban biztos bátorság, éles szempillantás. A nyelvészszel nőtt azonban a költő is, ki később Olaszország felett irt, Canzonejaival a költői hírnév borostyán-övezett fokáig küzdte föl magát.

De ha a komoly tudományos buvárlat értelmének s eszének a legkitünőbb állást biztosítá is, — többi tehetségei szenvedtek ezáltal. A merő értelmi tulfeszítés által megszakadt az egyensúly az emberi tehetségek arányában, Leopárdinak csak szenvedés lőn ismét jutalma az ádáz munkáért. Az értelem tulkorai megállapodásából — s a magányos contemplatív életből — szenvedés forrja ki utóvégre is magát.

„Az eszme, a gondolat, ime ezek tesznek engemet szerencsétlenné, írja egyik levelében Giordanihoz. Hiszem, hogy tudod, bárha nem tapasztaltad is, hogy mennyire kinezhat s gyötör egy eszme néha oly embert, kinek gondolkozása kissé elűt életsorsosaiétól — s ki azon fölül folytonosan komoly tanulmányokkal vesződik Lelkem s bensőm minden reményesirait vértanukká tette nálam az én gyötrő eszmém, melynek hatalmában vagyok egészlen — s tudom, hogy magam is áldozatja leszek, ha életfoglalkozásomon változtatni nem fogok . . . A magány nem való azoknak, kik vágyaktól égnek s önmagukban kell szabad lég nélkül emésztődniük.

Oh! de ez még nem minden. A testalkatilag oly gyöngye s csaknem törékeny természet nem bírta ki soká az emésztő belső tevékenységet, az elzárkózottság megnevezhetlen elmélázásait, a szellemi tulhajtott idegességet „a gondolat s tanulmány furiáját“ mint ő maga mondá. Egészsége megcsappant, — látó s halló műszerei elgyöngültek — idegei, mint kinyűtt életműszerkezet bomladozó részei, elveszték rugalmasságukat. A tanulmány óráit — föl váltá az örökké egyhangu,

változat nélkül önmagával folytatott párbeszéd, — az atyai kertben órahosszant tartó séta, — s magányos örlődés. — Olyanná lőn, mint Byron „remetéje,” az emberesoport között. Ha leveleit olvasnátok — a sorsában osztozkodás részvét-

könyei beszélneek leghangosabban költőnk mellett. Nem voltak élményei, nem ábrándjai, a prometheuszi sziklán nem nőtt még gyopár sem, — hát még illatos virág!

REVICZKY SZEVÉR.

(Folytatjuk.)

T Á R C Z A.

A KÖLTŐ ÁLMA.

Megjelentél álmaimban, —
Mit keresél nálam? . . .
Föl és alá lépegettél
Szerény kis szobámban.
Hajdabn egy fehér rózsát
S kis kezében
Egy pirosat láttam.

Nincsen itten arany ezüst
S fényes ősi képek;
Egy-két író függ a falon,
Minden ékességnek;
— S magam is csak dalaimból
Dalaimnak
S szeretetből élek.

Mi hozott hát, büszke szép hölgy,
E szerény kis lakba?
Ébren, igaz, álmodám, de
Hagytam immár abba;
— Majd elvette szemem fényét —
Gondolám hát,
Nem nézek a napba.

Összetörém lantomat, mely
Bájaidról zengett —
S mint esőcepp a követ, ugy
Vájta már a lelket.
— Hittem, hogy így, ha fáj is, de
Legalább majd
Végre megpihenhet.

S most, a midőn álmaimtól
Szabadult már lelke,
S a lemondás zibbadt karján
Szenderegni kezdtem :
Mit akarál, büszke szép hölgy,
A piros szép
Rózsával kezében? . . .

Keresgetél asztalomon,
— A törött lant volt ott.
A mint este veregettem :
Egy hattudalt mondott; —
S mely a hangot fölfogá, a
Papiros is
Nedves volt még itt-ott . . .

Mosolyogva vetted föl, de
Le könyezve tetted,
S fölemelvén szép szemeid,
Merőn rám szegezted.
S szíved olyan hangosan vert,
Dobogása
Csak nem fölébresztett

Nyujtottad a piros rózsát,
Nyujtottad már — láttam.
. . . De megüték a dobot és
Kihúzták az ágyam . . .
— No legalább életemben
Lett volna hát
Még is egy szép — álmam.

VECSEY SÁNDOR

CSAK AZ ELSŐ SZERELEM BOLDOGÍT.

(Kis kép a nagy világból.)

(Folytatás.)

Viktor eleinte szörnyen protestált e kirándulás ellen, — roppantul haragítá, hogy barátjára ama városligeti kirándulás után ejtett szavai oly kevés hatással voltanak : de mint mindig, ugy végre most is engedett, s egy gyengéd : „üssön meg a szerel-

mes menykö!” kívánása után, — belegegyezett a kirándulásba.

A mint Péter bácsitól megtudták, — a falu, hol Lujz testvére lakott, legfőlebb négy óra járásnyira lehet, s így elegendőnek hitték, ha ebéd után indulnak.

S valóban úgy lön. Ők voltak az elsők, — s ők lettek, utolsókká. — A notárius ur meg Antal Mihály ur ugyanaz nap délelőtt indultak, — minthogy a jegyző urnak valamelyik szomszéd faluban sürgös dolga volt, — mint mondá — egy komájával, — már pedig ő közvetlen ebédután nem szereti magát a kocsin rázatni.

A pesti vendégek délutáni két-három óra tájban indultak, esti hat-hét órára helyen kelle lenniök.

A kocsi haladt sebesen, — hanem haladt a nap szekere is, — úgy hogy lassacsán bizony homályosodni kezdett. A vidor utazók azonban alig vették észre, hogy esteledik. Mikor a városi fiatal ember kikerül a falura, mikor néhány gondtalanul eltöltött kedves nap után egyik faluból a másikba utazik, akkor annyi tréfa, annyi bohóság jut az embernek eszébe, — nincsen tárgy, melynek egy-egy mulattató kedves oldala ne volna! S midőn aztán a kedv így fokozódik, — egyszerre dalban szokott előtörni; így, utazás közben, olyan jó izűen megdanolgat az ember, — hogy rendesen elreked bele. Viktor meglehetősen sokat tartott hangjára. Kivált reggel, felkelés után — mondá gyakran — hatalmas bassus hangja van, s hogy e téren nagy nevet nem vívhat ki magának, csak az az egyetlen oka, hogy nem szokás kora reggeli órákban hangversenyeket tartani. — Most pedig épen szörnyű dallos kedvben volt, — úgy hogy egyszerre csak még fél-rébb nyomta kis pörge kalapját, — fokosát forgató jobb kezét kiszabadítá minden szürakadály közül, — s a kocsi döcögése által segélyezett tremolóval elkezdé keservesen fujni a „sárga csikó, sárga lovam, sárgá“-t. Az ilyen dolog aztán ragad, — s még az is, a kit énekhanggal meglehetősen mostohán ajándékozott meg a természet, így künn a szabadban, vakmerőn belevág szintén az énekbe. János festész se' dicsekedheték ugyan valami kitünő hangterjedelemmel és hangsimasággal, hanem azért engedvén a csábító példának, rövid torokköszörülés után ő is belevágott a dalba, — és rontotta kegyetlenül a levegőt.

A kocsis kissé megrettent e rögtönzött dallásra, — hátra pillantott, — elmosolyodék, — s szívének a dalokozta felderültét úgy fejezé ki, — hogy régóta nyugvó osto-

rát megsuhogatta a légben, s jó egypárt szabdalt a pejekre.

És robogott a szekér, — és hangzott a dal, végig énekelt a két ifju minden népdalt, búsat és vigat, a sárgacsikótól kezdve le egész a „három alma meg egy fél“-ig, — mikor már maguk is észrevették, hogy hangjuk kissé rekedt.

— De már, pajtás — mondá Viktor — igen nagy szükségét érzem, hogy a torkunkra szállt útiport valamivel leöntsük. András, — meginnék-e ked egy ital bort?

— Meg bi' én, kérem alássan, teens uram! — mondá a kocsis elégedetten mosolyogva.

— No hát a legelső kocsmánál megálljon kend!

— De már abból semmi se' lesz — szolt közbe a szerelmes festész — az ilyen megállapodások mindig időt rabolnak. Az idő különben is későre jár; mikor jutunk oda, a hová akarunk?

— Hát kinek akar kend inkább engedelmeskedni, András — kérdé Viktor — ennek az urnak, a ki csak rontani akarja a jószágot, — mert azt kívánja, hogy egy cseppet se álljunk megfujtatni, — vagy nekem?

— Mán, kérem alássan — jegyzé meg a kocsis — mind a két teens ur parancsol. Egy kicsinykét bi'on megállhatunk valahol, — aztán majd kitópójuk!

— Aranyszájú szent János kend, András! — kiálta fel Viktor kaczagva, — s aztán vidáman rákezdé a dalt: Esteledik, alkonyodik!

És csakugyan meglehetősen beesteledett, midőn a legközelebbi falut érték, — melynek szögletházára, mint korcsmára, azonnal ráleheté ismerni, ha az ember egy pillantást vetett tág udvarára, s az udvar közepén álló félszerre.

János ur még most is protestált a megállás ellen, — de hiába.

— No, ha megállunk is — mondá azután — én nem bánom; hanem be ugyan nem megyek, azt mondhatom!

— Majd bemegyek én, magam! — szolt Viktor, s szavát csakugyan tett követé.

Mihelyt a szekér megállt, a segédszerkesztő leugrott a földre, negédesen megigazítá a czifra szürt, — s danolászó kedvében lévén, fokosával hadonázva, ének szóval ment be a korcsmába.

— Korcsmárosné, bort ide a kupába, — kupába, — hadd igyék a szegény legény bujába, bujába!

Ezek voltak az utolsó szavak, melyeket a szekéren maradt festész nem hallgathatott, minden haragja mellett, kaczagás nélkül.

Hanem igen rövid idő múlva a mosoly elhalt a festész ajkain, — mert a dolgok csodálatosan váratlan fordulatot vettek.

Alig múlt két percz, s a korcsmából nagy sikoltozással és lármával szaladt ki egy szolgáló, s utána két siheder, — éktelenül kiabálva:

— Itt van Szomola, — megfogtuk Szomolát!

— A festész hamarjában nem tudta mire vélni a dolgot. Azonban a rettegett rablónak nevét hallván emlegetni, — kíváncsivá lett, s mintegy önkénytelenül leugrott a kocsiról, s besietett az udvarba, onnan pedig az ivóba.

S mit kelle látnia? A szerelmes novellák írója, — a pikans tárczacikkek szerzője, — az érdekesen összeállított ujdonsági rovat szerkesztője, — az ő kedves Viktor barátja balgatag póroktól körülvéve, — két erős suhancz által tartva, — hirhedt rabló gyanánt elfogva!

— Megvesztek kendtek, szerencsétlen emberek — kiálta Viktor épen semmi ellenállást nem téve — hát kinek és minek gondolnak kendtek engemet?!

— Ismerünk, akasztófavirág! hollók pesenyéje! hangzott jobbról is balról is — majd elbánunk veled!

Viktor, az istenért! — kiálta fel a jó barát első pillanatra megrettenve — mit akarnak ezek az emberek?

Mikor a Viktort körülfogó pórok meglátták ezt a *kabátos urat*, kissé — úgy látszik — meghökkentek; hanem alig múlt néhány percz, János ur is fogva érzé magát, — körülvették őt is.

— Ez a czinkosa, ha ilyen ur forma is — hangzék több oldalról; — vigyázzatok, hogy el ne szökjenek!

A dolog igen komikus lett volna, ha a két ártatlan fogoly ama felemelt öklöket nem látja vala, — melyek igen is tragikus érzelmeket költenek az ember szívében.

— Ez gyalázat, ez ostobaság — kiálta

a festész bátran — ezért meg fognak kendtek lakolni! Hol van a jegyző!

— Hol van a jegyző, hivassák ide rögtön — kiálta Viktor is stentori hangon — ez már csak még is égre kiáltó ostobaság!

S ezen bátor maguktartása, úgy látszik, hatott. Senki se' merete őket erőszakosan illetni, s bár a körülvevők nem tágitottak, a két foglyot nem nógató menésre senki.

Kinos óranegyed múlt. — A falu lakosságának nagy része a korcsmába csődült, a híres foglyokat szemlélendő, — hanem a jegyző nem érkezék, — nem volt honn.

Az állapot igen-igen kellemetlen vala. Az ingerült népet nem lehetett felvilágosítani, — s a legüdvösb, mit a két ifju tehetett, a csendes türelem volt.

Végre — a kellemetlen helyzet jó félóránál tovább tartván — kívül az udvaron élénk zaj keletkezett, melyből e hangok voltak kivehetők:

— A notárius ur, — erre tessék jegyző ur, — itt vannak!

A foglyokat körülálló tömeg egyszerre utat nyitott, — s a jegyző ur egy fiatal embernek kíséretében megjelent.

— Tyűh canis vestra mater! — kiáltott fel a jegyző ur a legharagosabb pillantást vetvén a csoportra, — s azután sietve sietett a két ifjuhoz s mindkettővel kezét szorítva szívélyesen, a legbarátságosabb hangon mondá és ismételé: — alázatos szolgájuk, — a legalázatosabb kész szolgájuk!

A jegyző ama veres orrú tréfás ur volt, kivel a pesti vendégek Péter bácsinál ismerkedtek meg, — kísérője pedig senki más, mint a vidéki levelező.

Képzeltető azon öröm, melylyel az ártatlanul szenvedők a két ismerőst fogadák, s elgondolható azon hatalmas csetepaté, melylyel a böszavu jegyző ur a meggondolatlan tömeget szétkergeté. — A parasztok szégyenkedve távoztak.

— De már uraim — mondá Antal ur mosolyogva — csakugyan igaz, hogy minden rosznak van jó oldala is. Ezen furcsa kis intermezzót én szívémből áldom, — mert így van hozzá reményem, hogy a mai estét együtt, nálam töltjük. — Az idő későre jár, — kérem, igen kérem, legyen szerencsém, maradjanak nálam.

S még János ur is átlátta, hogy oko-

sabbat alig tehetnek. Lujz testvére a szomszéd faluban lakott, — s mire odaérnek, nagyon öreg este lett volna, — olyankor pedig kissé alkalmatlan a vendég. Mit volt tehát tenni? Köszönettel fogadták a meghívást. A jegyző ur is megigérte, hogy meg fog jelenni, — s csakugyan nem telt belé egy óra, — a négy ismerős kedélyesen pipázgatott a fiatal gazdának igen csinosan elrendezett szobájában.

Viktor a legmulatságosabban beszélt el az egész esetet, hogy ő minő betyár nótá éneklésével lépett az ivóba, s hogyan hallotta egyszerre e szavakat — Szomola, Szomola, — hogyan vették körül, — stb. s remek előadását mindnyájuk kaczájára a czifraszűrnek igazi shakespearai elátkozásával végezé.

Másnap azután a vendégek szives buszuság közt váltak el a nyájas, fiatal házigazdától.

— Ki tudja, találkozunk-e még valaha! — mondá a vidéki levelező, s arczán és hangján meglátszék, hogy igazán sajnálja vendégeinek kora távozását.

— Hogy ne találkoznánk, — találkozunk bizony Pesten! jegyzé meg Viktor — mi adósok vagyunk, — és ezt az adósságot kedves és szent kötelesség lefizetni!

— Ha már kérdést intézünk — veté hozzá a festész — inkább azt kérdezzük, ki tudja, ilyen derültek leszünk-e majd a viszontlátásnál is?!

És az idő meghozta magával, hogy mind a hárman összejöttek ugyan újra, — hanem a derült, jókedv csakugyan hiányzék . . .

. . . . A kellemetlen csalódások igen kellemetlenek. Első pillanatra e mondat igen furcsának fog látszani, — kétszer fordulván elő benne egy és ugyanazon szó: de mit tegyünk, ha a dolgot ily röviden másképp kifejezni nem lehet. Ha valahol dicséretet vártál, — s megrovásban részesültél, — ha máshonnan pénzt reményeltél, — de a következő postafordulat nem ezt, — hanem fizetendő számlákat hozott, — ezek még csak kellemetlen csalódások: hanem ha mérföldnyi utakat tettél, hogy kedvesedet meglephessed, — ha a legzajosb körben is csak ez édes viszontlátás forgott elmédben, — ha kigondolád, hogyan öleled át a kedves lánykát, — s milyen forró csókot ejtesz édes

piros ajakára: de végre odaérkezvén a vágyva vágyott helyre, — találsz testvéreket és sógorokat, — csak a kedvest nem: ez azután igen kellemetlen csalódás.

S a gonosz sors ilyen kellemetlen csalódással sujtá a mi kedves, szerelmes festésziünket.

— Lujz harmadnapja ment vissza Pestre — ez volt a válasz, melyet a kérdezősködő festész nyert, — s ezen szavak azt eredményezték, hogy a szerelmes fiúnak a falun nem volt többé maradása, — továbbá, hogy most az uton nem énekelt egy hangot sem, — hanem meglehetősen mogorván vonult magába, s ezen válasz eredményezte végre azt, — hogy e sorok írója jelenleg nem untatja a türelmes olvasót ama szerelmi találkozás leírásával, mely találkozás amily kedvesek valóban, — rendesen ép oly kellemetlenek a papiroson.

Azon vasuti állomás, — melyen pesti vándoraink a vonatra valának szállandók, — ugyanaz volt, hol jöttükkor kiszállottak. A hely valódi nevét nem akarjuk megnevezni, — költött nevet adni még kevésbé, — s kérve kérjük az olvasót, elégedjék meg e hely ismertetéseül annyival, hogy ez állomás ama nagyobbak egyike, hol a vonat délidőben érkeztén, mintegy husz perczig állapodik meg, — alkalmat nyujtván a vendégeknek egy rosz ebéd elköltésére és méregdrága megfizetésére.

Ifjaink igen korán jöttek, — a vonatnak még egy óra mulva kelle érkeznie. Sétát tettek volna künn, — hanem a szemerkélő őszi eső, s a hűves szél az étteremben való maradásra kényszeríték. Palaczk bort hozattak tehát, — s egy asztal mellé települvén, kedélyes beszélgetés és szemlélődés közben várták az ebéd eljöttét.

Festészek és írók — értem az igaziakat, az emelkedett lelkiüket — nyilvános helyen talán sohase' unatkoznak. A hol a köznapis épen semmi figyelemre méltót sem talál, — az ő — hogy úgy mondjam: — furfangos elméjük a legbizarrabb gondolatokat, szemlélődéseket nyeri és teszi. Például vendéglőben egy-egy álmos pinczér, ki a legkomikusabban bólintgat valami sarkokban, de csördülni hallván a tányért vagy poharat, felszökik és szolgálat készen tekint körül; — vagy a falon függő képek, —

azoknak — rendszeren — szörnyü izléstelen-séggel való egymás mellé helyeztetése, — stb. mindezek oly tárgyak, — a melyek — mint említék — másnak alig tűnnek fel, — míg az ecsetnek és tollnak férfiai sok vonzót és sok mulatságost találnak bennük.

A mi két ifjunk szeme azonban mindezek felül, még más érdekes dolgokat is vett észre, — melyeket — van okunk mi-ért — nem szabad szó nélkül hagynunk.

Alig ült a két barát mintegy tíz perczig egymás mellett, — a velük szemközti ajtó, — mely a konyhára nyílt — feltárult, — s alacsony, kövér férfiú lépett az étterembe, — kinek bársony házisipkájára, — bársony-mellényére, két óralánczára, melyek egyike, — vékony aranyzinór — nyakába volt akasztva, míg másika, széles arany-szalag, — alul pecsétnyomóval terhelve, szabadon csüggött alá a mellényzsebből, — végre kerek arczára, és szögletes mozdulataira csak egy pillantást kell vetni, hogy az ember rögtön ráismerjen a meglehetősen koros, — meglehetősen birtokos és nagy mértékben hiu vendéglősre.

A vendéglős ur, ő magához illő kecsesel, egyet emelintett házisipkáján, — mely mozdulatából, — hozzá gondolván fejének bizczenését, — a két vendég azt is gondolhatá, hogy ez köszöntés, — és hogy őket illeti; azért tehát szépen illedelmesen viszonzták.

A kis köpczös férfiú azután csikorgó és ropogó talpu csizmáin végig lépdelé az éttermet, — körül tekintvén a terített asztalokon, — s már épen a konyha felé akart menni, midőn az étteremnek a pályatérre szolgáló ajtaja megnyílt, — s igen közönséges arczkifejezésű uriember lépett be, — a ki meglehetősen durva hangon kiáltott a vendéglősre :

— Hohó, Herr Rothfeld, hát már itt-honn van?

— Igen is, — a mint látni tetszik — viszonzá a kérdezett, s megint megemelintvén sipkáját, s megint nyalkán bizczenetvén fejével, — csizmáit az érkezett felé csikorgatá.

Kezet fogtak.

— Nos nos, hát széna-e vagy szalma? — kérdé a vendég.

A csintalan kis Rothfeld ur, — a ki a világon minden más lehetett csak kedves

nem, igen kedvesdeden akart mosolyogni, — azután úgy állítá vendégét, hogy ő maga a tükörbe pillantgathatott, — majdan kezeit morzsolgatva mondá :

— Talán, — talán! —

Ezzel a tükörbe tekintett, — s igen ritkán sarjadzó kecskeszakállát elégedetten simogatá jobb-jával, míg bal keze az alácsüggő óralánczon motozott.

— Az ördögöt! — kiálta fel a vendég — csinos?

— Ah! — sóhajta a csintalan kis vendéglős, — azután olyan módon csuppantott szájával, mint mikor az ember bort kóstol és jónak találja.

— Disznó szerencsés ember maga, hallja! — jegyzé meg a vendég gyengéden.

— No no, — hiszen még nem egészen bizonyos!

— Nem egészen?! A mennyköbe; — de Rothfeld ur, ennek a kirándulásnak csakugyan megiszszuk az áldomását.

— Csak ha egészen bizonyos lesz a dolog! — jegyzé meg nem Rothfeld ur, — hanem a vendéglős.

Azután halkabban beszélgettek.

— Tízet mernék tenni egy ellen, hogy az a vén szamar házasonni akar! — mondá Viktor, hosszasan nézegetve a vendéglöst.

— No hiszen ritka egy teremtés lehet, a ki tízenyolcz éves korában ilyen ficzkóba tud beleszeretni! — jegyzé meg a festész — az már csakugyan megérdemli, hogy hozzá menjen!

S így csak ment, — csak mult lassacskán az idő, — az étterembe több vendég jött, — egyik másik ebédelt is, — ezek közé tartozott a mi két jóbarátunk. Ebédután Viktor magára keríté megint azt a veszedelmes czifra szürt, — s kiment a külső terem publikumát is megtekinteni, — azután megnézni azt is, vajon lehet-e már jegyet váltani, — s jön-e nemsokára a vonat?

Valami öt-hat perczig künn maradt. Egyszer csak jött megint rohanva, kezében tartva a két zöld menet-jegyet, épen úgy mint Pesten a távozáskor, — s arca épen úgy ki volt pirulva most is, — mint akkor.

— Barátom ezen a szürön átok van! — szólt félig haragosan, félig nevetve — ez rémitőség!

S alig mondá ki e szavakat, — alig ve-

tette le a vészthozó öltönydarabot, — midőn az étterem ajtaja nyílt, s belépett ugyanazon angyal arczu szőke lányka, a kit Pest-ről való elindultokkor olyan szerelmesen nézegetett az ujdondász.

— Az igaz, — a sorsnak csodálatos sze-

szélyei vannak! — mondá a festész kaczagva.

S e történetkének folyama arról tanuskodik, hogy a festésznek csakugyan igaza volt, midőn e szavakat mondá.

GYÓRY VILMOS.

(Folytatjuk.)

KISFALUDY-TÁRSASÁG.

A Kisfaludy-társaság tegnapi rendes havi ülésében Bérczy Károly újonnan választott tag, Lukács Móricz által bevezetett, helyét Puskin „Onyégin“ című verses regénye fordításával foglalá el, melyből az első éneket olvasta föl.

A társaság alapítói örvendetesen szaporodnak. Ez ülésben 16 alapítvány jelentetett be. A társaság alapítói közé állottak nevezetesen: *Kozma Ferenczné* szül. *Domokos Judit*, *Nyiri-Csiky Riza* és özv. *Tihanyi Ferenczné* asszonyságok, *Deák Ferencz*, *Dienes Ferencz*, *Ebner Ede* (200 fttal), *b. Eötvös Dénes*, *Justh József*, *Lónyay Menyhért*, *Pfeffer János*, *Rosti Pál*, *Somssich Pál*, gróf *Széchenyi Ödön* (200 fttal) és *Szontagh Pál* urak, a *kecskeméti meg a rimaszombati kaszinó*.

Az alaptőke szaporításához járultak: *Nagy Róza* urnő, a társaság pártolója, *H.-M.-Vásárhelyt*, 5 fttal, *Fejér Márton* ügyvéd ur *Kolozsvárt* egy 50 pftos urbéri kötvénnyel. *Nagy Dániel*

pesti ügyvéd ur pedig évenként 4 fttal ígérte gyarapítani a társaság tőkéjét.

Az illető szerkesztőség az „Erdőszeti lapok“ kal kedveskedik a Kisfaludy-társaságnak.

Torkos László urnak „Az ifju küzdelmei“ című munkája vizsgálat alá bocsáttatott.

Többeknél, kivált íróink között, azon vélemény levén elterjedve, hogy a Kisfaludy-társaság — regénykiadásában — csupán külföldi művekre kíván szoritkozni, e hibás vélemény megigazítása végett a Kisfaludy-társaság czélszerűnek látja kihirdetni, hogy kiadásai köréből az eredeti regények koránsincsnek kizárva, sőt eredeti regényeket, ha az illető bírálók kiadásra ajánlják, még sokkal szivesebben ad ki, mint idegeneket. Azon tisztelt írók tehát, kik munkáikat a Kisfaludy-társaság által ohajtanák kiadatni, sziveskedjenek azokat a társaság igazgatója, *Arany János* urhoz beküldeni. — Kelt Pesten, febr. 28-dikán 1862. *Greguss Ágost*, titoknok.

S Z I N H Á Z.

(Folytatás.)

Dobsa, úgy véli tán, a tragoedia-irodalmat gazdagítja, midőn oly bőségben mutatja föl neki az anyagot.

A drámairó, Dobsa tana szerint, föl van mentve a történet mélyebb tanulmányozásától. Végy elő akármely krónikát. Elég egy haláleset, s kisebb nagyobb küzdelemmel telt életküzdelem, hogy belőle, mint szobrász a márványból szobrot, vagyis mint fazekas az agyagból korsót, bögrét idomíts, nem kívántatik egyéb, mint drámairói képzelet és ügyesség!

Dobsa a költői szabadság-pártban a legszélső baloldalra állott, s a szabadságot a communisticus szabad vételig hajtja tul elveiben — habár elismerjük, hogy gyakorlatban a baloldalhoz tartozik ugyan, de nem a szélsőhöz. Kimondott elve sokkal hibásabb mint drámája, védelme sokkal rosszabb, mint a mit véd, antikritikája nem véd-beszéd hanem igen súlyos vád.

A Dobsa elmélete, mint elmélet is, nemhogy gazdagítaná a drámai irodalmat, hanem elszegényi-

tené, nemhogy tágítaná a szellem körét, hanem tetemesen korlátozná. Dobsa azt állítja, hogy a történetből csak holt anyagot lehet vennie a tragoedia írónak, mert ha a történetben meg van a tragoedia, mi szükség a drámairóra? — Én pedig azt állítom, hogy, ha nem felvonásokra, jelenetekre osztva s művésziileg kikerekítve is, magában a történetben sok tragicumot látunk, egyesekben, családokban, egy-egy egész civilisatóban s a nemzetek katastrópháiban, — úgy hogy a tragoedia-költő a historiából nemcsak holt anyagot, hanem *szellemet, inspiratiót* merít. Az emberi végzet nagysága, a boszuló Nemesis, a világrend morálja sehol oly mértékben föl nem tűnik, mint a történetben, úgy hogy a nagy tragoedia-írók inspiratiójok és emelkedettségök nagy részét s a tragicumhoz való érzéket a történetből meríték; sőt a lélektanban, a jellem és szenvedélyek tanulmányában is sokat köszönhetnek a történetnek. *Corneille*, mindamellert, hogy *francia*, nem lenne *Corneille* a római szellem nagy mértékben történt elsajátítása

nélkül. Shakespeare hazája történetéből, mondái-
ból és Plutarchból nem csupán holt anyagot vett,
hanem ezek adának tápot érzelmeinek, ezekből
vette s nemcsak saját korából a szenvedélyek és
jellemek ismeretét. Felhozam-e még Schillert, a
mult század legkitünőbb tragoedia-íróját, felhoz-
zam-e a legjobb magyar tragoedia szerzőjét? E
példák mind csak azt bizonyítják, hogy maguk a
történet-írók nem tanulmányozták nagyobb hév-
vel, buzgalommal a történetet, mint a tragoe-
dia-írók.

Ha pedig törvényül kimondjuk, hogy a tör-

V E G Y E S.

— Hétfőn az akadémia nyelv- és széptani
osztályainak ülésében *Hunfalvy* r. t. értekezett.
Ezuttal a Szépirodalmi Figyelő részesült azon ki-
tűntetésben, hogy ujdonsági rovatának egy 10
soros jelentése Fogarassy János multkori előadá-
sáról, tegye induló pontját, vagyis nyújtson tár-
gyat a czáfolatra egy akadémiai tudományos
értekezésnek. A szerencsétlen ujdondász rosszúl
találta volt felfogni és kifejezni Fogarassy ur fej-
tegetéseinek velejét. Ugy értette, hogy F. ur a
régii magyar nyelvemlékekben részint latinoknak,
részint „ingatagnak“ mondotta vala az igeidők
használatát, különösen a foglalo módban, mely
latinok, meg a perfectum visszaadásában, mely
„ingatag.“ E felfogása az ujdondásznak most
mindkét részről desavoualtaték. Hunfalvy ur sze-
rint F. ur nem mondott annyit, mint az ujdonság
ügyetlen írója; Fogarassy ur szintén kijelenté, ő
nem mondta mit a Figyelő mondat vele, hogy „a
régii írók *mindent összezavarnak.*“ Ezt ugyan a
Figyelő sem mondta, de hisz az mindegy. A kér-
dés az, ki véleménye ellen szálla tehát síkra ez
uttal Hunfalvy ur? Fogarassy ellen nem, mert
az nem mondotta, mit a Figyelő ráfog; de a Fi-
gyelő ellen sem; mert ujdonságírója nem a
maga nézetét mondja, hanem a mit Fogarassy-
nak gondolt. Ha már a Figyelő — vagy lega-
lább szerkesztője — tévedéseit az igeidők kö-
rül kelle utba igazítani: hosszabb bűnlajstrom
is állott volna a t. akadémiai tag rendelkezésére.
Ott van, a mit lapunk mult félévi folyamában
az igeidőkről elmondottunk a „Visszatekinté-
sek“ czimű cikksorozatban. Ott van különösen
az, hogy ha ige-ideinket H. ur szerint szabályoz-
zuk, irodalmunk egész ugy nevezett aranykora —
Kazinczytól, Vörösmartyig — merő hibákkal lesz
teljes. Mindazáltal örömezt hoznók talán ez áldo-
zatot, ha látnók, hogy nyelvészeink utja az ige-
idők körül nem oly divergens, hogy össze soha
nem vághat. De ép ezt láttuk a mai ülésben is.
Hunfalvy után *Fogarassy* értekezett, szintén az
igeidők szabatoságáról. S az ő szabatosága már

ténetben csak holt anyagot kell keresni, s a szel-
lem és tragicum egyedül a költőnél áll, a tragoedia
irodalmát épen azon örökké fris kutfőktől zárjuk
el, melyekből, mentül nagyobb a lángész, annál
bővebben és több kegyelettel szokta meríteni a
szellemet, jellemismeretet és inspiratiót, annál ke-
vésbbé vallja magát a történet mesterének, s annál
inkább tanítványának. Dobsa elmélete a költőt
saját maga természetes erejére szorítaná, s legfel-
jebb más költők olvasását adná kezébe tanulmá-
nyul, a történetből pedig csak krónikai száraz
adatokat.

SALAMON FERENCZ.

(Folytatjuk.)

egészen más, mint azé, ki után átvette a szót. Mig
az egyik szerint (*Hunfalvy*) a multban *foljó* cse-
lékvény kifejezésére egyedül a „vala“ összetételes
mult alkalmazható, a másik számos példával mu-
togatja, hogy erre mind a „vala“ segédigés, mind
a másik, szerinte önhangzós mult (pl. látá, tudá)
használtatott a régieknél. De elég, nehogy újra
hibás referada bűnébe essünk. — Ezután a titok-
nok jelenté, hogy Rostagni ur beadott művét „az
emberi test arányairól“ a kinevezett bírálók, Ba-
rabás és Henszlmann, nem találták kielégítőnek; s
olvasá az elnök, Dessewffy, levelét az akadémia-
hoz, melyben tudatja, hogy az igazgató tanács a
Széchenyi-szobor felállítására kebléből bizottsá-
got nevezett ki, s felhija az akadémia is, hogy
tagjai közül nevezzen, kik ama bizottsághoz
csatlakozzanak. Megtörtént. Jövő hétfőn Venczel
és Greguss urak fognak előadást tartani.

— A magyar írók segélyegylete választmá-
nyának mult szombati ülésében a helyettes elnök,
b. Eötvös, felolvastatá a városi hatóság utján hoz-
záérkezett azon felsőbb leiratot, mely szerint a
segélyegylet javára rendezendő sorsjáték *bizo-
nyos korlátozással* megengedtetik. Ennek folytán
a választmány elhatározta a sorsjátékot, habár a
kiszabott korlátok határai közt is, foganatba
venni. Továbbá a philharmoniai hangversenyek
megtartása, elegendő pártolás reményében, szin-
tén határozatba ment. A pénztárnok jelentése
szerint az egylet vagyona e lefolyt hó alatt is szé-
pen gyarapodott.

— A Vasárnapi Ujság indítványba teszi,
hogy ha már az írói segélyegyletnek a sorsjáték
meg nem engedtetik, czélszerűbb az ajándékozott
12,000 ftos ezüst készletet eladni, s annak 600 fo-
rint kamatjával a segélyezést gyarapítani, mint e
halt tőkét tovább is hevertetni. Az indítvány jó:
de ugy látszik, a V. U. nem tudja az okot, mely az
illető választmányt arra birta, hogy előnyösebb-
nek tartsa a kijátszást, mint az eladást. Miután a
sorsjátékhoz ismét remény van, természetesen
ehhez fog fordulni, hogy ezüstjét értékesítse.

UJ KÖNYVEK *).

- SÁRKÁNYFOGAK.** Humoristikus gyűjtemény. Irta a *Garabonczás diák*. Illusztrálva 46 képpel. Ára 60 kr. (Pest, szerző tulajdona.)
- ÉRDEKES NOVELLA-GYŰJTEMÉNY** az angol, francia és német irodalom jelesebb műveiből. Fordította *Hang Ferencz*. I. II. kötet. (Lauffer és Stolp, Pest.)
- AZ AKADÉMIA IGAZSÁGA.** A közvélemény eleibe terjeszti *Brassai Sámuel*. (Stein, Kolozsvár.)
- LATIN-MAGYAR és MAGYAR-LATIN ZSEBSZÓTÁR,** iskolák használatára. Irta *Holub Mátyás*, bajai tanár. Ára 2 ft. 50 kr. (Schön Jakab tulajdona.)
- SÁROSPATAKI FÜZETEK.** Protestans és tudományos folyóirat stb. Szerkeszti *Antalfi János*. Hatodik évfolyam I. füzet. Előf. ára egész évre 6 ft. *E füzetek 1859–60–61 évi folyamából még néhány teljes példány — együtt 10 ftért — kapható.* — (Sáros-Pataki a főiskola betűivel.)
- BEDE ÁDÁM.** Regény. Irta *Eliot György*. Angolból fordította *Salamon Ferencz*. Első kötet 2-dik füzete. Szétküldetik a Kisfaludy-társaság pártolóinak. (Emich, Pest, 1861.)
- MAGYARORSZÁG TÖRTÉNELME** különös tekintettel a jogfejlésre. Főtanodai s magán használatul írta *Bocsor István*, történet- és államjogtanár. Első füzet. Ára 1 ft. 20. (Pápa, a főiskola betűivel.)
- MAGYAR NYELVÉSZET.** Szerkeszti *Hunfalvy Pál*. Hatodik évfolyam 5-dik füzete. Előf. Ára 6 füzetnek 5 ft. 25 kr. (Osterlamm, Pest.)
- A rendszeres **SZAVALLATTAN** alaprajza. Tankönyvül írta *Mátray Gábor*. Jövedelme a pest-budai zenedében megalapított magyar szavallattanszaki könyvtár gyarapítására fordították. Ára füzeve 1 ft. 20. Vászonkötésben 1 ft. 50. (Trattner-Károlynál, Pest.)
- HELLÉN REMEKIRÓK** magyar fordításban. Hatodik kötet. *Homér Iliás* II, III füzet. Görögből fordította folyó beszédben *Télfy János*. Ára füzetenkint 40 kr. (Lampel, Pest.)
- MYRTUSLOMBOK.** Költeményfüzér. Irta *Pados János*. Ára 1 ft. 80. diszk. 2 ft. 80. (Gyurián, Pest.)
- NÉPISME.** A legjobb források után kidolgozva *Almásy Tihamér* által. Öt könyvműtár képpel. (E cím alatt is: **IFJUSÁGI KÖNYVTÁR** VI. kötet). Ára kötve 1 ft. 80. (Engel és Mandello, Pest.)
- KÉZAI Simon** mester magyar **KRÓNIKÁJA**. Fordította *Szabó Károly*. Ára 1 ft. (Ráth, Pest.)
- ABUSKA.** Csagatajtörök szógyűjtemény. Török kéziratból fordította *Vámbery Ármín*. Előbeszédrel s jegyzetekkel kísérte *Budenz József*. A magyar tudományos akadémia kiadása. (Emich, Pest.)
- A **MAGYAR ALKOTMÁNY** történeti kifejlődése. Irta *Molnár Aladár*, ref. főiskolai segédtanár. Első kötet első fele. Ára 1 ft. (Pápa, a ref. főtanoda betűivel.)
- POLITIKA** vagy **ORSZÁGÁSZATTAN**, tekintettel a két művelt világrész államintézményeire és törvényhozására. Rendszeres tan- és kézikönyvül írta *Kautz Gyula* jogtudor stb. *Második fele*. Ára 4 ft. (Heckenast, Pest.)
- MAGYARORSZÁG TÖRTÉNELME.** Irta *Horváth Mihály*. Uj dolgozat. Negyedik kötet. I. Leopold trónra léptétől a szathmári békéig. Ára négy kötetnek 10 ft. (Heckenast, Pest.)
- ISMERETTÁR.** Nélkülözhetlen segédkönyv, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből (lehetőleg) minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismertet. V. kötet. *Ferguson-Hermann*. Ára 1 ft. (Heckenast, Pest.)
- Latin-német-magyar általános TISZTI SZÓTÁR.** Irta *Kelenen Mór ügyvéd*. Átnézte dr. Ballagi Mór, tanár. Ára 50 kr. (Heckenast, Pest.)
- A **FERTÁLYMÁGNÁSOK.** Regény két kötetben. Irta *Rózságyi Antal*. Ára 2 ft. 50 kr. (Emich, Pest.)
- BESZÉLYEK.** Irta *Dedk Farkas*. Két kötet. Ára 2 ft. (Demjén, Kolozsvár.)
- CICERO ÖSSZES LEVELEI** időrendes sorozatban. Fordította, s magyarázó jegyzetekkel, mutatókkal ellátva kiadta *Fábián Gábor*, a magyar tud. akadémia rendes tagja. A Kisfaludy-társaság pártolása mellett. *Második kötet*. Ára 2 ft. (Emich, Pest.)
- Zágoni MIKES Kelemen** törökországi **LEVELEI**. A szerző saját kéziratából életrajzi értekezéssel közli *Toldy Ferencz*. I, II. kötet. (Heckenast, Pest.)
- SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY.** Történeti elbeszélés mindkét nembeli ifjúság számára. Irta *Remellay Gusztáv*. I. kötet. (Emich, Pest.)
- MAGYAR ŐSMESÉK** mint hitregék a magyar nép ajkáról véve s a világtörténettel egyeztetve. II-dik kötet. Irta *Balkányi Szabó Lajos*. Ára 80 kr. (Okolicsányi és társa, Debreczen.)
- A kis **ANDOR és ZOLTÁN** könyve. Elemi magyar olvasókönyv. Mindkét nemű népiskolák első és második osztályainak használatára. Irta *Pánczél Ferencz*. Tizenkét csinos fametszetű képpel. Ára kötve 50 kr. (Stein, Kolozsvár.)
- LATIN NYELVTANI SZABÁLYOK** a nevek nemeiről, az igék mult idejéről és hanyatszaváról. Az *Alvariféle latin verszet* nyomán, a tanodai ifjúság számára írta *Cserkúti József*, k. r. tanár. Ára 15 kr. (Burger, Szeged.)

NYILT LEVELEZÉS.

- Losonc. If. Farkas Károly** urnak. A 36 ft. pártolói díjat megkaptuk. Névszerinti kimutatás jöni fog a Pesti Naplóban. Minden helyre postai uton nyugtát küldözni, oly költséggel terhelne a társaságot, mely a pártolás eredményét meghiusítaná.
- Sz. Miklósnak.** Köszönet. „A mit vártál, megvan.“
- Sz. Sándornak.** Kijő a sorja — de a 24 óráé nem.
- Pest. M. S. urnak egy régibb levelére.** Most már kissé elkésett a dolog; de meg elég is volt abból egyszer. — Levele elhanyagott volt, csak most került elé.

TARTALOM.

Nyílt válasz *Szemere M. urnak*. *Brassai*. — Az *Ember tragédiája*. *Szász K.* — Egy olasz költő szenvedései. *Reviczky Sz.* — A költő álma. *Vecsey S.* — Csak az első szerelem boldogít. *Győry V.* — Kisfaludy-társaság. — Színház. — Vegyes. — Uj könyvek. — Nyílt levelezés.

*). Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehessek, kéretnek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az ujonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész címét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek. A szerkesztőség.